ఎండుకొండలో మెల్లిగా అప్పన్న దిబ్బ మీదికి రిక్షాలాగుతూ వడుస్తూ ఉన్న కింతాడ అప్పన్నకి ఎదురుగుండా వస్తున్న పల్లెటూరి జంట కనిపించింది. వాళ్ళిద్దరూ సముద్రపు—వడ్డుకి వెళ్ళి స్నానంచేసి తిరిగివస్తున్నట్టుంది. వాళ్ళ బట్టలు పూర్తిగా తడిసిఉన్నాయి. ఇద్దరూ నవ్వుతూ ఏవో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వస్తున్నారు. వాళ్ళని చూస్తుంటే అప్పన్నకి తన పూర్వపు జీవితం, తన పల్లెటూరు జ్ఞాపకంవచ్చాయి.

తన కెందుకో ఆ రోజులే ఎంతో హాయిగా, బాగా గడిచినట్లు అనిపిస్తూ ఉంటుంది. అవి యుద్ధం రాకముందు రోజులు. అప్పటికింకా తను రంగం వెళ్ళనే లేదు. అమ్మా, నాన్న యింకా బతికే ఉండే వాళ్ళు. రత్తమ్మ అప్పుడే కొత్తగా కాపరాని కొచ్చింది. పొద్దున్నే అంబలి తాగి, పొలం వెళ్ళి మధ్యాన్నందాకా పనిచేసేసరికి రత్తమ్మ బువ్వ పట్టుకొచ్చేది. ఇద్దరూ కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ చెట్టునీడలో కూర్చుని బువ్వ తినేవారు. పొద్దుగూకే వరకి యిల్లు చేరుకునేవాడు. అమ్మ యేదో యింత వడ్డించేది. తిని, చుట్టకాల్చుకుంటూ మంచంమీద పడుకుని కూనిరాగాలు తీస్తూ ఉండేసరికి యిరుగూ పొరుగూ యిక్కడ మాటువుణిగేది. పల్లెఅంతా, చీకటిపడేసరికి తాటిచెట్లనీడలో కలిసి నిద్రపోయేది. ఇంతలో రత్తమ్మ వచ్చి "ఏటోసి మొద్దునిద్దర. కసింత సోటెట్టు" అని పక్కలో చేరేది.

పెద్దోడు పుట్టేవరకూ బతుకు హాయిగా ఏటిలో తెప్పలాగా తేలిపోయింది. పెద్దోడు పుట్టడంతోనే, పెళ్ళానికి జబ్బుచేసింది. ఆ గండం గడిచి పోవాలని సింహాద్రి—అప్పన్నకి మొక్కుకున్నాడు. మొక్కు ఫలించింది. గండం గడిచింది. పెద్దోడికి అప్పన్న—పేరే పెట్టుకున్నాడు. పెళ్ళాంతో కలిసి సింహాచలం—యాత్రచేశాడు. అట్నుంచి తిరిగొచ్చి విశాఖపట్నంలో సముద్రస్నానం చేశాడు. అబ్బ! అప్పటికీ, యిప్పటికీ పట్నంలో ఎంత తేడా! అసలీ అప్పన్న దాటితే, అంతా అడవిలాగుండేది. అటు వెళ్ళడానికి పట్టపగలే భయపడేవారు జనం. అలాటిది ఎటు చూసినా హనుమంతుడి తోకలాగా తెగ పెరిగిపోతున్నది ఊరు. ఇలా ఆలోచించుకుంటూ ఉంటే, అప్పన్న—గేటు దగ్గరకొచ్చింది. "కొంచెం లోపలికి తీసుకెళ్ళు నాయనా. ఎండలో వడవలేదు అమ్మాయి" అంది రిక్షాలోపలి ముసలమ్మ. నెమ్మదిగా మూలుగుతున్నది ఆ అమ్మాయి, మొఖమంతా పాలిపోయిఉంది. "అల్లాగేనమ్మా. నాను తీసుకెల్తాగా, మీకెందుకి తొందర" అని నెమ్మదిగా గేటు దాటి లోపలికి మెట్లదగ్గరికి తీసుకెళ్ళాడు. రిక్షా దిగుతుంటే, అడిగాడు అమ్మాయికి పిల్లలెంతమందని. ఎంతమందెక్కడ నాయనా! ఇదే తొలికానుపు. అసలే నలతగాఉంది. డాక్టరమ్మ పరీక్షచేసి ముందుగానే అప్పన్నలో చేర్చమంది. కానుపు కొంచెం కష్టమవుతుంది అని చెప్పింది. అంచేత యిప్పుడు జేర్చడానికి తీసుకెళ్తున్నామని చెప్పింది ముసలమ్మ. పాలిపోయిన ఆ అమ్మాయి—ముఖం చూస్తే అప్పన్నకి ఏవో తలపుకి వచ్చాయి. నెమ్మదిగా రిక్షా వెనక్కి మళ్ళించాడు.

* * *

ఆ రోడ్డుమీద నిన్నమొన్నటి దాకా రిక్షా లాగేడు! [illegible] తీసుకెళ్తున్నాడు. కళ్ళు మూసుకొని తీసుకెళ్ళగలడు రిక్షాని ఆ రోడ్డుమీద. నమ్మకంగా తీసుకెళ్తాడని తన రిక్షాలోనే పంపిస్తారు ఆ పిల్లల్ని. వాళ్ళకికూడా తనంటే ఇష్టం. రిక్షా—తాతా అని దారిపొడుగునా ఏవో కబుర్లు చెప్పుతూ అల్లరి చేస్తుంటారు. అందులో ఆఖరి అబ్బాయి మరీ పెంకి. ఆ అబ్బాయిని చూస్తే, రెండోవాడు రంగడు జ్ఞాపకంవస్తాడు. ఎంత అల్లరిచేసేవాడు! ఎప్పుడూ ఇంట్లో ఉండేవాడుకాదు. గుంట—జట్టుని వెనకేసుకొని తోటల్లోకి పోయేవాడు. వాడిని వెతికి పట్టుకొచ్చేసరికి తాతలు దిగొచ్చేవారు. ఒకోసారి చీకటిపడ్డా, తిరిగి వచ్చేవాడుకాదు. వాడేమవుతాడోనని తనకి బెంగ. కాని రత్తమ్మకి వాడంటే మంచి ధైర్యం. "వాడెక్కడికీ పోతాడు, నీ బయ్యం గాని" అనేది. వాడింకా బతికుండగానే రంగం—వెళ్ళాడు. పల్లెలో పంటలు సరిగా పండక, మూడేళ్ళు కరువుపట్టింది. ఎప్పుడూ లోటెరగని తనకు దశ ఎలా మారిందో తెలియదు. అందరితోబాటు తనూ పదంటే పదమని రంగం బయలుదేరాడు. అప్పన్నకి రంగంలో డబ్బు బాగానే దొరికేది. కాని రంగంలో తను పడిన బతుక్కి ఎంత డబ్బొస్తే మాత్రం ఆగుతుందా? ఏదో కొంత యింటికి పంపేవాడు. మిగతాదంతా ఎలా వచ్చేదో అలాగే ఖర్చుపెట్టేవాడు. అప్పటి అలవాట్లు యింకా పదల్లేదు. సల్లమందు లేకపోతే బతకలేడు. అప్పన్న జీవితానికి రంగంలో గడిపిన కాలం ఒక విచిత్రమైన అనుభవం. సుఖంగా లేకపోయిన మంచి దశ. ఒంటరిగా ఉండేవాడు. వంట్లో వేడినెత్తురు ప్రవహించేది. పెళ్ళాం, బిడ్డలమీద మమకారం ఉన్నా

[illegible]

వయసు పెద్దది. తనొక్కడనే యేమిటి, ఒంటరిగా ఉన్న తనతోటివాళ్లంతా అలాగే ఉండేవాళ్లు. ఆ రోజు లిక రావనుకున్నాడు అప్పన్న; ఇంతలో యుద్ధంవచ్చింది. బాంబులు పడగానే రంగంనుంచి మూటా—ముల్లే కట్టుకొని అందరితోబాటు దేశానికి తిరిగి పరుగెత్తుకొచ్చాడు. ఇంటికి వచ్చేసరికి నాన్న చచ్చిపోయాడు. ముసల్ది మంచం పట్టిఉంది. అప్పటినుంచే కష్టాలు ఎడతెరపిలేకుండా వచ్చాయి. ఇప్పుడిప్పుడు కదా, ఏదో కొన్ని తెరపిన పడ్డట్టు అనిపిస్తున్నది. ఆ యేడే రెండోవాడికి జబ్బు చేసింది బంగారంలా ఉన్న కుర్రాడికి. ఏమిటో తన గురించే కలవరించేవాడుట. నాన్న అది తెస్తాడు, ఇది తెస్తాడు అని. వాణ్ణి తలుచుకుంటే గుండె చెరువై పోతుంది. వాడి తెలివి, వాడి చురుకుదనం ఎలా మరచి పోవడం. పెద్దాసుపత్రికొచ్చాడా తీసుకెళ్లాడు. జబ్బు ముదిరిపోయింది; యిన్నాళ్లు ఏం చేస్తున్నావని కేకలు వేశారు డాక్టర్లు. ఆస్పత్రిలోనే ప్రాణం వదిలాడు రంగడు. చచ్చిపోయేదాకా మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు. "నాన్నా! నాకు బాగవుతుందికదూ, పెద్ద డాక్టరు ఏమి చెప్పారు నాన్నా" అని అడిగేవాడు. నాకు బాగైతే, నేను చదువుకొంటాను నాన్నా, అల్లరిపెయ్యను" అనేవాడు. వాణ్ణి బతికించమని డాక్టర్లందరికీ మొక్కేడు. సింహాద్రి—అప్పన్నకి మొక్కేడు. దేవుళ్లందరికీ మొక్కేడు. దేవుడు కనికరం చూపెట్టలేదు. తీసుకుపోయాడు తన దగ్గరకి. వాడి మాటలు, వాడి ఆటలు తలుచుకొంటే కడుపు తరుక్కుపోతుంటుంది యిప్పటికీ. తనకి, ధైర్యంచెప్పే రత్తమ్మే కుప్పకూలిపోయింది వాడి చావుతో. ఇంతకీ వాడు తన కడుపున పుట్టాల్సినవాడుకాదు. ఏ ఆఫీసరు ఇంట్లోనో పుట్టి గొప్పవాడు కావలసినవాడు. తన కెలా దక్కుతాడు. ?

"రిక్షాతాతా! ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావ్? బడి వచ్చేసింది. ఆపు" అని పిల్లలు గొడవచేసేవరకూ ఎక్కడున్నాడో తనకే తెలియదు. నెమ్మదిగా రిక్షా ఆపి, బళ్లోకి పరుగెత్తుతున్న పిల్లల్ని చూసి కళ్లు తుడుచుకొన్నాడు.

* * *

అప్పుడే వచ్చింది విజయనగరం—బస్సు. బస్సులోంచి దిగిన యిద్దరు కుర్రాళ్లని ఎక్కించుకొని తొక్కుతున్నాడు రిక్షా. మంచి హైలావచ్చిమలో ఉన్నారు కుర్రాళ్లు. ఊరికే తెగ—వాగుతున్నారు. "ఏం తాతా! ఇంత నెమ్మదిగా తొక్కుతున్నావ్; ఇలా ఐతే యివాళ మా రిజర్వేషన్ అయినట్టే; కాంత త్వరగా పోనీయ్" అంటున్నారు. ఎక్కడ ఏ సినిమాలు ఆడుతున్నాయో, ఒకటే ప్రశ్నలు వేస్తున్నారు. ఇప్పటి కుర్రాళ్లలాగా యీ సినిమాల గొడవ తనకి తెలీదు. అందులో యీ హిందీ— సినిమాల సంగతి మరీను. వాళ్లు వినుకొంటున్నారు. మధ్యలో ఆపి ఒక హోటల్లో దూరారు. బయట వాళ్లకోసం కాచుకొనిఉన్నాడు. ఒకోసారి తలుచుకుంటే, కొంపా గోడీ వదులుకొని విశాఖపట్నం ఎలా వచ్చాడో తనకే ఆశ్చర్యంగా ఉంటుంది. ఈ పట్నంలో రెక్కలు విరుచుకొని కష్టపడాల్సిన రాత వుంటే ఎలా తప్పుతుంది ? అప్పులవాళ్ల పోరుపడలేక వచ్చాడు. ఏదో బాపుకొందామని యీ ఊళ్లో. ఏదో కొన్ని వెనకేసి మళ్లీ ఊరి కెళ్లి తాకట్టుపెట్టిన పొలం విడిపించుకొందామని తాపత్రయ పడ్డాడు. కాని శని—దేవత ఎక్కడికి ఎళ్లినా వెంటపడ్డది.

విశాఖపట్నం వచ్చిన కొత్తల్లో, యుద్ధం రోజుల్లో

కాలచక్రం

14—పేజీ తరువాయి

కొన్ని బాగానే ఉండేది. కాని తర్వాత కుటుంబం పెరిగిపోవటం, ఒంట్లో బలం తగ్గిపోవటం, జబ్బులూ మనిషిని కుంగదీశాయి. యీ మధ్యకదా పెద్దవాడు చేతికంది, కాస్తోకూస్తో యింత సాయం చేస్తున్నాడు. పెద్దవాడు బుద్ధిమంతుడే. కష్టపడి పనిచేస్తాడు. కాని, వాడి బుర్రలో ఏమి ఆలోచనలు వున్నాయో తనకి అర్థంకాదు. అసలు వాడు తనతో ఎక్కువ మాట్లాడడు. ఏమైనా అంటే, తనవల్లే అంతా కష్టపడుతున్నారని దెప్పిపొడుస్తాడు. వాడితో మాట్లాడ్డమే కష్టం. తనవల్ల ఏం తప్పుందని ? రెక్కలు విరుచుకొని కష్టపడి, పెంచి పెద్దచేసినందుకా? ఏదో కలో గంజో పోసి పోషించినందుకా తనంటే వాడికంత అలుసు? వాడు పగలంతా ఎక్కడో ఉంటాడు. ఏదో పేపరు తెస్తాడు యింటికి. పలుగుర్ని పోగేసి పేపరు చదివి ఏదో చెప్తుంటాడు. అంత నన్నా, పెద్ద చదువులు చెప్పించలేదని తనమీద వాడికి కోపం. రిక్షాలాగేవాడు పిల్లలకి పెద్ద చదువు ఎలా చెప్పిస్తాడు. ఆలోచిస్తూ ఉంటే పెద్దవాడు అప్పు

ఒకడు : మేస్టారు! మా వాడికి వడ్డీలెక్కలు చెప్పటం లేదు ఏమండి !

మేస్టారు : వాడికి ఈ వయస్సులోనే వడ్డీ లెక్కపెట్టడం నేర్పడమెందుకని...

కె. రంగారావు.

డావుమీద అప్పన్నకి పెద్దకోపం వచ్చింది. వాడి గొప్పవాడిది. కాని, పెద్దవాళ్లే పట్టుకొని నానా మాటలూ అంటాడా? వాళ్లే పట్టుకొని చావగొట్టాలన్నంత కోపంవచ్చింది. అంతలోనే తన ఆలోచనకి తనకే నవ్వువచ్చింది. అవును; యీ రోజులు పాతరోజులు కావు. అందరికీ చదువులూ, సోకులూ కావాలి. కలి పెరిగిపోతున్నదని ఊరికే అన్నారా?

* * *

సినిమా ఎప్పుడు వదుల్తారా అని ఎదురు చూస్తున్నాడు. యీమధ్య రాత్రి షిఫ్టులో రిక్షా తొక్కుతున్నాడు అప్పన్న; నిద్దర కొంచెం చెడ్డా ఎక్కువ కష్టపడ నక్కర్లేదు. రాత్రి ఎక్కడికి వెళ్లాలన్నా, బేరం ఎక్కువ లాగవచ్చును. పెద్దవాడు కొంచెం సంపాదిస్తున్నాడు. కొంచెం తేలిగ్గా ఉంది. యిప్పుడు, యీ సినిమాకి మంచి రష్షుగా ఉంది. తెగ—వస్తున్నారు జనం; బేరం తప్పకుండా వస్తుందని ఊహించుకొన్నాడు. కాళ్లు జాపి రిక్షాలోనే కొన్ని పడుం వాల్చాడు. ఈ మధ్య, యీ పక్కలో నొప్పొకటి పట్టుకుంది. ఆస్పత్రికెళ్లాలి. అక్కడికెళితే గంటల తరబడి నిలబడితే గాని, మందు దొరకదు. ఐనా యిప్పుడు పగటిపూట పనిలేదు. కాబట్టి వెళ్ళాలి. యీ పక్కలో నొప్పివచ్చిన దగ్గర్నుంచీ ఎప్పుడూ లేనిది ప్రాణంమీద భయం పట్టుకొంది. రెండోవాడు పోయినప్పుడుతప్ప చావును గురించి ఎప్పుడూ ఆలోచించలేదు. వాడి సంగతి తల్చుకొని ఏడుస్తే, పెద్దవాడు

వాడి చావుకి మీరే కారణమని తనని, వాళ్లమ్మని తిడతాడు; వాడసలు తిట్టనివాళ్లంటూ లేరు. గవర్నమెంటు వాళ్లని, పోలీసువాళ్లని, డాక్టర్లని, సినిమా వాళ్లని ఒకళ్లనేమిటి అందర్నీ తిడతాడు. ఆ దుడుకుతనం మనకు పనికిరాదురా అంటే వినడు. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు నెత్తిమీదకి తెచ్చుకుంటాడు. లేకపోతే, వీడికి తన గొడవేదో తను చూసుకోకుండా ఎవరు ఎలక్షన్లకి నిలబడితేనేమిటి, ఎవరు గెలిస్తే నేమిటి? వోట్ల సంబరం వచ్చినప్పుడు వీడి సంబరం చెప్పక్కరలేదు: "నాన్నా! మన పార్టీ గెలుస్తుంది. మనదే ఇక రాజ్యం" అని వీడి కేదో నెత్తిమీది కిరీటం పెట్టినట్టు ఆ పార్టీవాళ్లతో తిరిగాడు. వాళ్ల హడావిడి చూసి తనకూడా లేని—వెర్రి పుట్టుకొచ్చింది. జెండాలు రిక్షాకి కట్టి తిరిగేడు తను కూడా. ఇంతకీ ఏమైంది; ఆ రోజు మీటింగులో లెక్చర్లు దంచినాయన మళ్లీ కనిపించాడా? వోట్లు తీసుకొన్నాడు. మళ్లీ ఏమయ్యాడో ఎవరికీ తెలీదు. ఐనా ఈరోజుల్లో బీదోళ్ల సంగతి పట్టించుకొనేవాళ్లు ఎవరున్నారు. కొన్ని టీ తాగి వస్తే బాగుంటుంది అనుకొన్నాడు. చిన్న చినుకు పడుతున్నది. ఎదురుగావున్న టీ కొట్టులోకి వెళ్ళాడు, ఈ టీ—కొట్టువాడు పయం. చిన్న పాక వేసుకొని ఉండేవాడు. అప్పుడే కాకా హోటల్ లొకటి పెట్టాడు. ఇంకా ఎంత పెద్దవాడవుతాడో అనుకొన్నాడు. ఇంతలో సినిమా వదిలిన గంట వినబడ్డది. జనం పుట్టలు పుట్టలుగా బయటికి వస్తున్నారు. అప్పన్న లేచి బయటకు వచ్చి, రిక్షా ముందుకు తోసుకొని బేరంకోసం చూడ్డం మొదలుపెట్టాడు.

* * *

ఆరోజు యింటికి తిరిగి వచ్చేసరికి పెద్దవాడు చుట్టుపక్కల వాళ్లతో ఏదో గట్టిగా మాట్లాడుతున్నాడు. మధ్యమధ్యలో గొంతు హెచ్చింది: అరుస్తున్నాడు. అలాంటి మాటలు అప్పుడప్పుడు సినిమాల్లోను, మీటింగులలోనూ విన్నాడు. వెళ్లి ఇంట్లో మంచమంచంమీద పడుకొన్నాడు. కన్నుమూసి చిన్న కునుకు తీశాడు. ఏదో గొడవ జరుగుతున్నట్టు వినిపించి కళ్లు తెరిచాడు. పెద్దవాడు వాళ్లఅమ్మతో ఏదో తగువు పడుతున్నాడు. "ఇలా ఉంటే ఎన్నాళ్ళైనా ఇంతే, నాన్నని చూడు. నా చిన్నప్పటినుంచీ చూస్తున్నాకదా, ఒకరోజైనా శుభ్రంగా తిని, మంచి బట్టకట్టాడా? గొడ్డులాగా చాకిరీచేస్తే ఏం లాభం? చాకిరి ఒకడు చేస్తే, తిని కూర్చుని అనుభవించేది మరొకడు. పోతే పోయింది. నేను మాత్రం యీరోజు నుంచీ ఈ కూలి—పని చెయ్యను. నా కంట్రాక్టరు కొడుకు వర్కుషాపు పెట్టాడు. కొన్నాళ్లు పని నేర్చుకొంటే ఉద్యోగం యిస్తానన్నాడు. తర్వాత ఇంకా కావాలంటే హార్బరులో మంచి ఉద్యోగం సంపాదించుకోవచ్చు; కొన్నాళ్ళు జీతం బత్తెం లేకపోయినా ఫర్వాలేదు" అంటున్నాడు.

"అలాగైతే ఎలారా నాయనా, మీ నాన్న పని చెయ్యలేక పోతున్నాడు. చూడు; మునపటి మనిషికి ఈడికీ ఏమైనా పోలుందరా ? నువ్వు పనిలోకెళ్లకపోతే ఎలా గడుస్తుంది? నాలుగురాళ్లు తెస్తాం కనే యిలాగుంది మన పని. ఎప్పటికైనా బాబూ యీ రోజుల్లో మనకి కూడని కోరికలు. కనుక నా మాటిను" అంటున్నది రత్తమ్మ.

అప్పన్న అంతా వింటున్నాడు. ఏం మాటాడ్డా

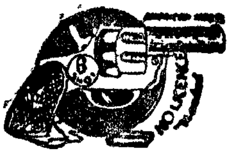

ఉచితము ఉచితము

లైసెన్సు అక్కరలేదు. అమెరికన్ మోడల్ 6 షాట్ రిపీటెడ్ డయల్ దొంగలు, క్రూర మృగములు మొ॥ అన్నిటికి రక్షణ. పిక్‌నిక్, యాత్ర, డ్రామాలలో ఉపయోగించవచ్చును. పెద్ద ధ్వనితో, ప్రకాశవంతమైన కాంతివిగలిగించి భయం కల్పించును. పిస్టలుతో 200 షాట్లు ఉచితము. ధర నెం. 555 రు. 6/- నెం. 666 రు. 8/- నెం. 777 రు. 11/- పోస్టేజి రు. 2/- అదనం. మేలురకం తోలుకేసు, బెల్టుతోసహా రు. 5 అదనపు షాట్లు 100కి రు. 3/- ప్రత్యేక కానుక: ప్రతి పిస్టలుతో ఒక 50 షాట్ పిస్టలు, 50 షాట్లతో ఉచితముగా పంపబడును.

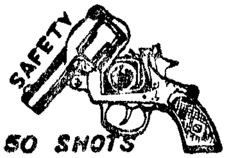

GARRICKS (INDIA) P.F, 2., Mamubhanja, Aligarh.

స్నానానంతరం పరిశుభ్రత— రోజల్లా!

సర్వదా చల్లగాను, పరిశుభ్రంగాను, ఆనందంగాను ఉండండి. అదియే స్నానానంతరం చల్లుకుంటే నివియా టాల్కమ్ పౌడర్ సమకూర్చే సుగుణం! దీనిలో ప్రత్యేక పదార్థం, హెక్సాక్లోరోఫీన్ వున్నది. అది స్నానానంతరం కలిగే అద్భుతమైన ప్రకాశమాన దేహకాంతిని నిలిపి యుంచుతుంది. మీ చర్మానికి వాడదగినది నివియా టాల్కమ్ పౌడర్... దాని మనోహర పరిమళం....దాని పుష్పరేకువంటి మృదులత.

నివియా టాల్కమ్ పౌడర్

సుందరమైన అణచ బడిన నీలం - తెలుపు ప్యాకెట్‌లో సులువుగా చల్లుకో దగినది !

S&N

Aiyars T-241-TEL

కాలచక్రం

నికి ఏమీ తోచలేదు. వాడికి చెప్పినా, వాడు వినే రకం కాదు. పైగా, వాడు చెప్పేదానికన్నా బాగున్నట్టే తోచింది. వాడి బుర్రలో ఉన్నది యిప్పటికి నెమ్మదిగా అర్థమవుతున్నట్టు అనిపించింది. లేచి, చుట్ట ముట్టించాడు. గొంతుసవరించుకొని పెళ్ళాన్ని కూకలేశాడు : "ఓసె నువ్వూరుకోవే. మనకన్నా బుద్ధిమంతుడేనే వాడు. ఆడు చెప్పింది వినుకో; మన లాగా అణ్ణి పెద్దైపొమ్మంటే ఎలా ? ఆడివైనా కుసింత బాగుపడనీ. నే నిన్నాళ్ళు కట్టపడ్డాను. ఇంకో ఏడు యీడవలేనా యీ మొండిబతుకు. ఇన్నాళ్ళు పోషించినోణ్ణి యింత తిండెట్టలేనేటి మీకు? అన్నిటికీ ఆ బగమంతుడే ఉన్నాడు. ఆడిదే బారం" అనేసి నెమ్మదిగా చుట్ట—కాల్చడం మొదలెట్టాడు.

* * *

పెద్దవాడు వర్కుషాపుకి వెళ్ళడం మొదలు పెట్టాడు. తనకి రోజురోజుకీ జబ్బు ముదురుతున్నట్టు అనిపిస్తున్నది. ఏరోజు గుటుక్కుమంటుందో ప్రాణం. తను చచ్చిపోతే తమ్ముళ్ళని చెల్లెళ్ళని సరిగా చూస్తాడో లేదో వాడు. ఆఖరివాడు అందరికన్నా చురుకైనవాడు. ఆరేళ్ళు నిండాయో లేదో, వాడికి అన్ని సినిమాల సంగతీ తెలుసు; అన్ని బస్సుల సంగతీ తెలుసు. వాడికి తెలీని సంగతి లేదేమో ననిపిస్తుంది. పైగా దగ్గర్లో ఉన్న బడికి వెళ్తున్నాడు. వాణ్ణి చూస్తే చచ్చిపోయినవాడు జ్ఞాపకం వస్తాడు.

ఆరోజు పొద్దున్నే లేచి, వాడు పితూరి చేస్తున్నాడు; బట్టలు లేవని. బట్టలు ఉతికి యిస్తానని అగమంటుంది తల్లి. వినిపించుకోడు వాడు. నాన్నని చూడగానే వాడు "నాన్నా! ఇవాళ మంచి బట్టలు వేసుకొని రమ్మన్నారు మేష్టార్లు; ఎవరో పెద్దాయన వస్తాడట. మా అందరికీ ప్రయిజు లిస్తారట" అన్నాడు. వాణ్ణి సర్దిచెప్పి చదువుకోమని పంపించాడు. వాడు గెంతుకుంటూ వెళ్ళి చిన్న పుస్తకం తీసుకొని ఏదో వల్లెవేస్తున్నాడు. మధ్య మధ్యలో బడి గురించి, సినిమాల గురించి ఏవో చెబుతున్నాడు. "నాన్నా! వచ్చే నెల నెహ్రూ వస్తాడట, మమ్మల్నిందర్నీ తీసుకెళ్తారట మీటింగుకి. నెహ్రూ మన రాజు కదూ ?" అని అడిగాడు.

వాణ్ణి చూస్తుంటే, వాడి మాటలు వింటూంటే అప్పన్న పొంగిపోతాడు. తన కష్టాలన్నీ మరచిపోతాడు. "నేను బాగా చదువుకొంటాను. పెద్ద డాక్టరవుతాను" అన్నాడు వాడు.

"ఓ యబ్బ! నీ మొకానికి అదొకటే తక్కువ. ఒల్లకుండేసి" అంది రత్తమ్మ.

ఈ మాటలు వింటున్న అప్పన్న లేచి "అవునే! ఆడు డాక్టరవుతాడు. ఆడు మనలాగ కాదు. పెద్ద సదువులు సదువుతాడు. నేను సచ్చిపోయేలోగా చూస్తానో లేదో. ఆడు మాత్రం రిక్షాలు లాగడు; గుడిసెల్లో ఉండడు. ఆడు గొప్పోడవుతాడు" అని ఏదో ఆవేశంగా అన్నాడు. అప్పుడే తన కొడుకులు పెద్దవాళ్ళై, తను కలలో కూడా అనుకోని కొత్త రకం జీవితాన్ని గడుపుతున్నట్టు ఊహించుకొన్నాడు. ఆ ఊహతో అలాగే మంచంమీద నడుం వాల్చి కళ్ళు మూసుకొన్నాడు. ★